

הלכות ערכים וחרמים פרק ה

א. המקדיש שדה אחזתו מצוה עליו לפדותה הוא, שהאדון קודם; ואם לא רצה, אין כופין אותו. במה דברים אמורים, בזמן שמצות יובל נוהגת שאם יגיע יובל ולא יגאלנה, תצא לכוהנים כמו שבארנו.

ב. אבל בזמן שבטלו היובלות, שהרי אינה יוצאה לכוהנים, אלא סופה להפדות לעולם כופין את האדון לפתח בה תחלה, והיא נפדית בשויה כשאר ההקדשות. אם נמצא מי שמוסיף עליו וגואל אותה, יגאל; ואם לאו, אומרין לו, הגיעתך, ויתן מה שאמר. ואינו פותח בפחות מארבע פרוטות, כדי שיהיה החמש שמוסיף פרוטה.

ג. רצה האדון למכר שדות אחרות משדותיו, או ללוות, כדי לפדות שדה זו שהקדיש הרשות בידו, בין בזמן שהיובל נוהג בין בזמן שאין היובל נוהג; והוא קודם לכל אדם. וכן אם רצה לגאל חציה, גואל מה שאין כאן במוכר להדיוט: וזה חמר בהדיוט, מבהקדש.

ד. המקדיש את ביתו, או את בהמה טמאה שלו, או שאר מטלטלין הרי אלו נערכין בשווייהן, בין טוב ובין רע. ואם פדה אותן המקדיש, או אשתו, או יורשו מוסיף חמש; וכופין את הבעלים לפתח ראשון. והדמים לבדק הבית.

ה. בין שהיה הבית בבתי ערי חומה, בין שהיה מבתי החצרים הרי זה נגאל לעולם. גאלו אחד מיד ההקדש אם היה בית עיר חומה, וקם ביד הגואל שנים עשר חדש נחלט; ואם היה בית החצרים, והגיע היובל והוא ביד הגואל חוזר לבעליו ביובל.

ו. המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית אף על פי שעבר על עשה, מה שעשה עשוי, וחלה קדשה עליה, ונפדית כשהיא תמימה; ומעריך אותה הפוהן בדמיה, והדמים יפלו לבדק הבית. ואין הפודה אותה פודה אלא על מנת להקריבה למזבח, למה שהיא ראויה שכל דבר הראוי למזבח, אינו יוצא מידי המזבח לעולם.

ז. ומנין שאסור להקדיש תמימים לבדק הבית: שנאמר "ושור ושה, שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו" (ויקרא כב, כג) מפי השמועה למדו, נדבה לבדק הבית. וכן הדברים מראין שאינה אלא קדשת דמים, שאין מקריבין בעל מום למזבח; ונאמר "אתו" "אתו" אתה עושה נדבה לבדק הבית, ואין אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית. ולאו הבא מכלל עשה, הרי הוא כעשה.

ח. המקדיש את בהמתו סתם, או שהקדיש את נכסיו סתם רואין: כל בהמה תמימה הראויה להקריב על גבי המזבח הזכרים ימכרו לצריכי עולות, ויקריבו אותן עולות; והנקבות ימכרו לצריכי שלמים, ויקריבו אותן שלמים; והדמים יפלו לבדק הבית, שסתם הקדשות לבדק הבית. ועל זה נאמר "ואם-בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן, לה': כל אשר יתן ממנו לה', יהיה-קדש" (ויקרא כז, ט) כלומר כל הראוי לקרב על גבי המזבח, יקרב.

ט. הקדיש נכסיו סתם, והיו בהן יינות שמנים וסלתות ועופות

הָרְאוּיָן לְקָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ יִמָּכְרוּ לְצָרִיכֵי אוֹתוֹ הַמִּין, וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָן; וְהַדָּמִים יִלָּקַח בָּהֶן זָכָרִים, וַיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת.

י. וּמִפְּנֵי מַה יִּקְרְבוּ דָּמֵי אֵלּוּ עֲצָמָן, וְדָמֵי הַבְּהֵמָה הַתְּמִימָה יִפְּלוּ לְבֶדֶק הַבֵּית: לְפִי שֶׁהַבְּהֵמָה הַקְּדוּשָׁה לְמִזְבֵּחַ, אִם נָפַל בָּהּ מוֹם יֵשׁ לָהּ פְּדִיּוֹן כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר, וְהַסֵּלֶת וְהַיִּין וְהַשֶּׁמֶן וְהָעוֹפּוֹת שֶׁנִּפְסְלוּ, אֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן: שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַעֲמִיד אֶת-הַבְּהֵמָה, לִפְנֵי הַכֹּהֵן. וְהָעֲרִיף הַכֹּהֵן אֹתָהּ" (ויקרא כז, יא-יב) כָּל שֶׁיִּשְׁנֹו בְּכֻלָּל הָעֲמִידָה וְהָעֲרֻכָּה, יֵשׁ לוֹ פְּדִיּוֹן; וְשֶׁאֵינוֹ בְּכֻלָּל הָעֲמִידָה וְהָעֲרֻכָּה, אֵין לוֹ פְּדִיּוֹן.

יא. הַקְּדִישׁ נִכְסֵיו סֶתֶם, וְהִיתָה בָּהֶן הַקְּטָרֶת שְׁנוֹתָנִין לְאַמְנִין בְּשֹׁכְרָן, עַד שִׁיַּחֲזֹרוּ וַיִּקְחוּ אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּשִׁקְלִים הָרִי זֶה תִּנָּתֵן לְאַמְנִין בְּשֹׁכְרָן, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בְּמוֹתֵר הַקְּטָרֶת. וְכֵן עוֹשִׂין אִם יֵשׁ שֵׁם בְּנִכְסֵיו אֶחָד מִסַּמְמָנֵי הַקְּטָרֶת.

יב. הַמִּקְדִּישׁ בְּהֵמָה תְּמִימָה לְמִזְבֵּחַ, וְנָפַל בָּהּ מוֹם וְנִפְסְלָה הָרִי זֶה נִעְרַכֶּת וְנִפְדִּית, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאִם, כָּל-בְּהֵמָה טְמֵאָה, אֲשֶׁר לֹא-יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבֵּן, לָהּ וְהַעֲמִיד אֶת-הַבְּהֵמָה, לִפְנֵי הַכֹּהֵן" (ויקרא כז, יא); וַיָּבִיא בְּדָמֶיהָ, קֶרְבֵּן אַחֵר כְּמוֹתָהּ.

יג. כָּל הַמִּקְדִּישׁ בְּהֵמָה בַּחַיִּים בֵּין טְמֵאָה בֵּין טְהוֹרָה, בֵּין קֹדֶשׁ בְּדֶק הַבֵּית בֵּין קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ שֶׁנָּפַל בָּהֶן מוֹם, אוֹ תְּמִימָה הָרְאוּיָה לְקָרֵב כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר הָרִי זֶה צָרִיכָה הָעֲמִידָה בְּדִין, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַעֲמִיד אֶת-הַבְּהֵמָה" (ויקרא כז, יא); לְפִיכֵן אִם מֵתָה הַבְּהֵמָה קֹדֶם שֶׁתִּעְרֹף וְתִפְדֶּה, אֵין פּוֹדִין אוֹתָהּ אַחֵר שֶׁמֵּתָה אֲלֹא תִקְבֹּר. אֲבָל אִם הַקְּדִישׁ שְׁחוּטָה אוֹ נִבְלָה לְבֶדֶק הַבֵּית, הָרִי זֶה תִּפְדֶּה כִּשְׂאָר מִטְּלָטְלִין.

יד. שְׁחֹט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רֶבֶעַ שְׁנַיִם, וְעֹדִין הִיא מִפְּרָפֶסֶת הָרִי הִיא כְּחִיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ, וְנִעְרַכֶּת; וְהָרִי הִיא בְּכֻלָּל "וְהַעֲמִיד . . . וְהָעֲרִיף" (ויקרא כז, יא-יב), עַד שֶׁתָּמוּת.

טו. הַמִּקְדִּישׁ בְּהֵמָה תְּמִימָה לְדָמֶיהָ, הָרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ גּוֹפָהּ. פִּיּוּצָה: הָאוֹמֵר דָּמֵי בְּהֵמָה זֶה הַקֹּדֶשׁ לְמִזְבֵּחַ, הִיא עֲצָמָה תִקְרַב. הַקְּדִישׁ אֶחָד מֵאַבְרִיָּה לְדָמָיו, וְאֹמֵר דָּמֵי רִגְלָהּ שֶׁלְּפָרָה זֶה הַקֹּדֶשׁ לְמִזְבֵּחַ הָרִי זֶה סֶפֶק אִם פִּשְׁטָה קֹדֶשׁהּ בְּכֻלָּהּ אוֹ לֹא פִשְׁטָה; וּלְפִיכֵן תִּקְרַב, וְלֹא תִפְדֶּה. וְכִיצַד עוֹשִׂין מוֹכְרִין אוֹתָהּ כְּלָהּ, לְמִי שִׁיקְרִיב אוֹתָהּ, וְדָמֶיהָ חֲלִין, חוּץ מִדָּמֵי אוֹתוֹ אֲבֵר. וְאִם הָיָה אֲבֵר שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ, פִּשְׁטָה קֹדֶשׁהּ בְּכֻלָּהּ.

טז. הִיתָה בְּהֵמָה בַּעֲלַת מוֹם שְׂאִינָה רְאוּיָה לְקָרֵב, וְהַקְּדִישׁ אֲבֵר מֵאַבְרִיָּה לְדָמָיו בֵּין שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ, וּבֵין שֶׁאֵין הִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ לֹא נִתְקַדֵּשׁ אֲלֹא דָּמֵי אוֹתוֹ אֲבֵר בְּלֶבֶד. פִּיּוּצָה: כְּגוֹן שֶׁאֹמֵר דָּמֵי רִגְלֵי פָרָה זֶה, אוֹ דָּמֵי לֶבָהּ הַקֹּדֶשׁ לְמִזְבֵּחַ הוּא וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁתִּפִּין בָּהּ. וְכֵן הָאוֹמֵר רֹאשׁ עֶבֶד זֶה, אוֹ לֵב חֲמוֹר זֶה הַקֹּדֶשׁ לְמִזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁאֹמֵר רֹאשֵׁי הַקֹּדֶשׁ לְמִזְבֵּחַ אֵינוֹ חַיֵּב אֲלֹא בְּדָמֵי רֹאשׁוֹ; וְרוֹאִין כְּמָה יִשְׁוֶה אוֹתוֹ אֲבֵר אֵילּוּ הָיָה נִמְכָּר, וַיָּבִיא בְּדָמָיו קֶרְבֵּן.

יז. כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּקֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ. אֲבָל בְּקֹדֶשׁ בְּדֶק הַבֵּית הָאוֹמֵר דָּמֵי רֹאשׁ חֲמוֹר זֶה, אוֹ כְּבִדּוֹ הַקֹּדֶשׁ, אוֹ דָּמֵי רֹאשׁ עֶבֶד זֶה, אוֹ כְּבִדּוֹ הַקֹּדֶשׁ הוֹאִיל וְהוּא אֲבֵר שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ,

הָרִי זֶה חֵיב בְּדַמִּי כָּלוּ : שְׁכָל הַקֹּדֶשׁ בְּדֶק הַבַּיִת, קִדְּשֵׁת דָּמִים
הִיא.

יח. הָאוֹמֵר עֲרָכִי עָלִי לַמִּזְבֵּחַ, מֵבִיא בְּעֶרְכּוֹ קֶרֶבֶן ; וְאִם אֵין
יָדוֹ מִשְׁגָּת לְעֶרֶךְ שָׁלֵם, הָרִי הַדָּבָר סָפֵק אִם נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד,
הוֹאִיל וְהוֹצִיאוֹ בְּלִשׁוֹן עֶרֶךְ, אוֹ אֵינּוּ נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד, הוֹאִיל
וְלַמִּזְבֵּחַ נָדָר. וְכֵן הַמִּקְדִּישׁ שָׂדֵה אַחֲזָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ הָרִי זֶה נִפְדֵּית,
וְהַדָּמִים יָבִיאוּ בָּהֶן עוֹלוֹת לַמִּזְבֵּחַ ; וַיֵּשׁ בַּדָּבָר סָפֵק אִם פּוֹדִין
אוֹתָהּ בְּעֶרֶךְ הַקָּצוּב בָּהּ, אוֹ פּוֹדִין אוֹתָהּ בְּשׁוּיָהּ הוֹאִיל וְלַמִּזְבֵּחַ
הַקֹּדֶשׁ. דָּנִין בְּכָל אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, לְהַחֲמִיר.